

their receipt and use are analyzed.

The crimes in the field of bank lending, which determine the relevant areas of counteraction to criminalization in this area, include: 1) the main ones: directly aimed at unlawful obtaining or appropriation of bank loans (Articles 190-192, 222 of the Criminal Code of Ukraine); 2) additional: act as ways of preparation, commission and concealment of the former (Articles 209, 212, 218-1, 219 of the Criminal Code of Ukraine); contribute to the achievement of a criminal result (Articles 200, 357, 358, 361–363 of the Criminal Code of Ukraine); related to the illegal activities of officials (Articles 364-370 of the Criminal Code of Ukraine).

Keywords: *bank, credit, lending, crimes in the sphere of bank lending, forensic characteristics, investigation of crimes.*

Стаття надійшла до редакції 01.10.2019 р.

УДК 351.83:331.5.024.5

О.В. Бражко

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

У статті розглянуто концептуальні підходи до розвитку гуманітарної політики в Україні на регіональному рівні. Окреслено сутність гуманітарної політики, її гуманістичну спрямованість в політичному, економічному, соціальному та культурному вимірах у сучасній Україні. Визначено основні напрями змін у гуманітарній політиці, її глобальне завдання на регіональному рівні, основні цілі та принципи гуманітарної політики та основні напрями вдосконалення державного управління гуманітарною сферою регіонів сучасної Української держави.

Ключові слова: *гуманітарна політика, регіональний рівень, соціогуманітарний розвиток, державне управління.*

DOI 10.34079/2226-3047-2019-9-18-16-22

Постановка проблеми. Роль гуманітарної політики на державному та регіональному рівнях зумовлюється тим, що вона безпосередньо стосується створення умов для вирішення найактуальніших і найпріоритетніших проблем життєдіяльності особистості та людських спільнот. Для України формування та реалізація ефективної гуманітарної політики на регіональному рівні є важливими ще й тому, що з урахуванням зовнішніх загроз та внутрішніх викликів, які постали перед державою після Революції гідності, а також попри необхідність одночасного здійснення низки невідкладних суспільних реформ та обмеженість ресурсів на їх проведення, потрібно знайти такі рішення, які в короткі терміни забезпечили б істотне підвищення рівня життя людей[1, с. 1].

В умовах сучасних реформ, що охоплюють такі важливі сфери суспільного життя, як освіта, охорона здоров'я, культура, виникає питання уникнення фрагментарності державної політики і формування комплексного підходу до забезпечення сталого людського розвитку. Якісні зміни у сфері соціогуманітарного розвитку в Україні можливо досягти за умови формування та поетапної реалізації ефективної державної

гуманітарної політики, одним із головних компонентів якої є забезпечення комплексного, системного, складного завдання – розвитку людського потенціалу.

Таким чином, у сучасній парадигмі державного управління концептуальні підходи до розвитку гуманітарної політики в Україні на регіональному рівні посідають одне із провідних місць.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначена проблематика перебуває в полі зору вчених, її різні аспекти досліджувались у працях таких українських науковців, як: В. Бульба, С. Овчаренко, П. Петровський, В. Скуратівський, В. Трощинський, С. Чукут, В. Дзоз, С. Здіорук, І. Черничко, О. Степанко, А. Меляков. З позицій забезпечення національної безпеки, гуманітарну політику досліджували В. Пироженко, Д. Сладкий, С. Гнатюк, М. Степико, В. Горбулін, О. Литвиненко, А. Качинський, Г. Новицький, С. Кісельов, М. Розумний, Б. Парахонський, Г. Ситник, М. Ожеван, Ю. Опалько та ін.

Водночас, незважаючи на численні наукові дослідження, експертні та аналітичні роботи, залишаються недослідженими належно питання взаємовпливу різних складових соціогуманітарного розвитку у контексті формування державної гуманітарної політики на регіональному рівні.

Тому метою статті є з'ясування передумов і розробка концептуальних підходів до розвитку гуманітарної політики в Україні на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. У ході проведеного дослідження ще раз підтвердилася необхідність зазначити, що гуманітарний розвиток будь-якого суспільства здійснюється внаслідок двох процесів: об'єктивного поступу і саморегуляції духовного життя відповідно до незалежних від суб'єктивної волі людей, їхніх бажань і прагнень, законів історичного розвитку та свідомого цілеспрямованого впливу суспільних інститутів, передусім держави, на цю сферу з метою отримання очікуваних результатів. І від того, наскільки гармонійно поєднані цих два процеси, залежить інтенсивність, змістова насиченість та суспільна результативність гуманітарного розвитку. Спроби держави нав'язати об'єктивним процесам культурного розвитку зміст, форми, норми, стандарти, напрями тощо обертається, зазвичай, деформаціями культурного життя, що призводить, зрештою, до духовної деградації суспільства, яка неминуче справляє потужний руйнівний вплив на всю систему суспільних відносин[2, с. 8]. Щодо змісту гуманітарна політика являє собою сукупність цілей, принципів, механізмів і конкретних заходів, спрямованих на створення умов для повноцінного гуманітарного розвитку суспільства, розкриття і збагачення його інтелектуального потенціалу, забезпечення всебічної духовнотворчої реалізації особистості та необхідної для цього соціодинаміки освіти, науки, мистецтва, літератури та інших складових духовного життя].

Кардинальні зміни в гуманітарній політиці мають відбутися в напрямі гуманізації функціонування державних структур, їх управлінської діяльності, на жаль нині нерідко здійснюються процеси їх дегуманізації, зміни державних пріоритетів до першочергового розв'язання проблем духовного оздоровлення нації, задоволення індивідуальних культурних запитів громадян. Для досягнення такої мети необхідне справжнє, а не декларативне об'єднання зусиль державних і недержавних органів, усіх суб'єктів суспільної життєдіяльності. для формування єдиного гуманітарного простору України[3, с. 435. Слід зважити на те, що вільна праця, творча самореалізація особистості приносить людям не тільки моральне задоволення, духовну насолоду, вона є також джерелом добробуту, підвищення рівня життя. Тобто гуманітарний розвиток стимулює трансформацію усього комплексу суспільних відносин, гуманізує суспільне життя в цілому, а гуманітарна політика виконує роль потужного важеля і одночасно

регулятора таких перетворень. Отже, доцільно відзначити, що глобальним завданням, на розв'язання якого мають спрямовуватись зусилля гуманітарної політики, – це формування нової якості життя громадян України шляхом створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини, реалізації нею всіх своїх особистісних та професійних можливостей, досягнення високих стандартів та здорового способу життя, поєднання матеріальних і духовних інтересів, гармонізація взаємин між членами соціуму та між соціальним і природним середовищем, що сприятиме підвищенню рівня суспільної активності громадян, формуванню розвиненого громадянського суспільства, культурній та політичній консолідації української нації як модерної європейської спільноти.

Основним завданням гуманітарної політики в сучасній Україні є формування в суспільстві стійкого механізму досягнення сталого людського розвитку, залучення людини до соціокультурної творчості, високого рівня соціальної і духовної мобільності. Гуманітарна політика має спрямовуватися на створення умов для посилення процесу динаміки духовного життя країни, реформування тих сфер діяльності суспільства, які безпосередньо чи опосередковано впливають на збагачення духовного потенціалу людини. Посилення цього процесу має привести до остаточного звільнення особистості від тих форм суспільних відносин, що сковують людську ініціативу[3, с. 465].

Процес соціодинаміки означає перехід від статичного її існування до динамічного. Динаміка духовного життя передбачає автономію особистості, перехід від тотальної регламентації до розумного рівня свободи всіх сфер життєдіяльності індивідів, духовного плюралізму. Вона означає перехід від одномірності до багатомірності, багатогранності, альтернативності духовних процесів, що зумовлюють розвиток свободи особистості, повноцінну самореалізацію потенціалу індивідуальності. Зрештою, динаміка духовного життя передбачає перехід від тоталітарних чи примітивних інституціональних форм його організації до цивілізованих форм, які ґрунтуються, передусім, на самоорганізації, реалізації особою соціальних і духовних цінностей, що становлять сутність життєдіяльності суспільства[4, с.1].

Таким чином, гуманітарна політика повинна орієнтувати всі без винятку сфери людської діяльності на гуманістичні цінності, хоч би якими різними вони були за їхнім змістом, сферою дії, способом споживання тощо. Відомо, що гуманітарна політика сучасної Української держави зорієнтована на досягнення трьох основних цілей:

- максимальне сприяння розвитку технологічного знання, спроможного забезпечити потужний науково-технічний прогрес, необхідний для підняття конкурентоспроможності вітчизняної економіки, її можливостей щодо задоволення потреб населення, його надійного соціального захисту;

- повноцінну соціалізацію громадян країни, формування всебічно розвинутої, суспільно активної особистості з чітко окресленою конструктивно патріотичною громадянською позицією;

- створення духовних засад гуманізації всього комплексу суспільних відносин, фактичне перетворення людини, кожного члена соціуму в самоцінність[5, с. 1].

Названі стратегічні цілі гуманітарної політики покладають основні принципи її здійснення, а саме:

- всебічна постійна підтримка державою духовного розвитку українського суспільства, сприяння розквіту масової народної творчості;

- глибоке обґрунтування концептуальної моделі гуманітарної політики та механізмів її практичного впровадження в життя з урахуванням вітчизняного і зарубіжного досвіду в цій сфері державного регулювання;
- суспільна доцільність змісту і форми реалізації гуманітарної політики, її історична виправданість та відповідність об'єктивним законам розвитку й загальнолюдським гуманістичним цінностям;
- цілковита відповідність управлінських рішень чинному законодавству України, передусім - Конституції;
- рівна доступність усіх громадян країни до виробництва й споживання духовних благ;
- гармонійне поєднання творчо-пошукового, освітнього та виховного аспектів духовного життя та гуманітарної політики із сучасними духовними процесами і тенденціями в Україні і світі;
- узгодження загальнонаціональних завдань у гуманітарній сфері з регіональними особливостями й інтересами;
- залучення бюджетних асигнувань і приватних коштів у фінансування гуманітарної сфери.

Вище перелічені принципи є методологічною основою визначення пріоритетів гуманітарної політики Української держави.

Щодо основних недоліків державного управління гуманітарною сферою на регіональному рівні, то слід відзначити, що ситуація, яка склалася в країні на даний час, на нашу думку, є незадовільною. Ті заходи, які декларувала держава, виявились неефективними через:

- їх безсистемність і непослідовність;
- відсутність чітко продуманої тактики, яка мала б передбачати глобальне вивчення і особливості не тільки культурного життя, а й економічні, соціально-політичні, демографічні, побутові та інші ситуації;
- відсутність належної нормативно-правової бази, яка регулювала б управлінську діяльність у регіонах;
- недосконалість кадрової політики держави щодо забезпечення регіонів фахівцями-управлінцями;
- слабку, недостатньо нормативно визначену взаємодію центральних державних управлінських органів із регіональними;
- відсутність у більшості південно-східних, а також в окремих центральних і західних регіонах, належної координації дій державних управлінських органів та органів місцевого самоврядування;
- низький рівень матеріального забезпечення заходів, спрямованих на розвиток гуманітарної сфери та формування єдиного гуманітарного простору, відсутність належного контролю за їх цільовим використанням[6, с. 3].

До основних напрямів вдосконалення системи державного управління гуманітарною сферою на регіональному рівні, на нашу думку, доцільно віднести, передусім, такі:

- удосконалення інституційно-організаційної системи державного управління соціогуманітарною сферою на регіональному рівні, забезпечення її відповідності потребам сучасного українського суспільства;
- удосконалення та гармонізація нормативно-правового регулювання гуманітарної сфери на регіональному рівні;

–залучення широкого кола суб'єктів до формування й реалізації державної політики в гуманітарній сфері на рівні регіонів;

–формування сучасної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників гуманітарної сфери, спроможної забезпечити потреби державної служби і місцевого самоврядування у висококваліфікованих кадрах.

До основних завдань щодо вдосконалення державного управління гуманітарною сферою на регіональному рівні, можна віднести:

–визначення загальнонаціональних духовних цінностей та забезпечення засобами дієвої культурно-освітньої політики адекватного сприйняття таких цінностей, як історичний досвід та історична пам'ять усіх регіонів та всіх поколінь українців;

–забезпечення належного функціонування та розвитку національної культури, завдяки якій реалізується конституційне право кожного громадянина на залучення до культурних надбань;

–забезпечення правових, фінансово-економічних, організаційних умов для територіальних громад та органів місцевого самоврядування щодо розвитку культури;

–визначення цілей і пріоритетів, а також розроблення комплексного правового механізму з питань реалізації державної мовної політики на регіональному рівні;

–розробка й реалізація загальнонаціональних та галузевих програм, спрямованих на гуманітарну інтеграцію регіонів України в єдиний національно-державний комплекс та формування національної ідентичності українського суспільства, яка має враховувати багатокультурність України як її суспільне надбання [7, с.470].

На наше глибоке переконання, серед основних заходів з реалізації державної політики в гуманітарній сфері регіонів мають бути такі:

–удосконалення нормативно-правової бази із залученням як вітчизняного, так і міжнародного досвіду з розв'язання проблем гуманітарного розвитку регіонів та гармонізації його із загальнодержавними процесами у цій сфері;

–створення й реалізація державних програм гуманітарного розвитку України та її регіонів, використання західноєвропейського досвіду розв'язання проблем управління гуманітарним розвитком та участь у міжнародних програмах, спрямованих на розвиток гуманітарної сфери, розв'язання чи пом'якшення конфліктів гуманітарного характеру шляхом погодження інтересів регіонів та загальнонаціональних інтересів;

–розробка й упровадження галузевих програм розвитку гуманітарної сфери: розвитку освіти, науки, книговидавництва, кінематографії, бібліотечної справи тощо.

–створення спеціальних регіональних програм, спрямованих на розв'язання гуманітарних завдань, породжених специфікою функціонування тих чи інших складових гуманітарної сфери в певних регіонах, а це потребує налагодження науково обґрунтованої, політично виваженої, просвітницько-пропагандистської, виховної роботи[8, с. 4].

Висновки. Таким чином, можна підсумувати, що у результаті досягнення загальнонаціональних пріоритетів державної політики в гуманітарній сфері в Україні має бути завершено формування спільного гуманітарного простору, який разом з економічним та соціальним простором є основою її територіальної та суспільно-культурної цілісності й унітарності. Загальним результатом ефективної державної політики в гуманітарній сфері на регіональному рівні має бути гармонізація культурного розвитку різних регіонів країни, усунення наявних суперечностей між дійсним станом гуманітарної сфери чи її окремих складових у регіонах та потребою формування в Україні єдиного гуманітарного простору.

Слід відзначити, що періодичний перегляд та оцінка векторів гуманітарної політики на регіональному рівні уможливило пошук та реалізацію превентивних заходів щодо недопущення або мінімізації загроз у гуманітарній сфері, ймовірних ризиків гуманітарної кризи з метою підвищення рівня ефективності державного управління в гуманітарній сфері та забезпечення гуманітарної безпеки як складової національної безпеки країни. Це, в свою чергу, є перспективою для подальших досліджень ефективних та результативних підходів до розвитку гуманітарної політики в Україні на регіональному рівні.

Список використаної літератури

1. Степико М. Т. Потенціальні загрози регіонального сепаратизму в Україні: аналіт.зап. [Електронний ресурс] / М. Т. Степико // Нац. ін-т стратег. дослідж. при Президентові України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1478/>; Stepyko M. T. Potentsialni zahrozy rehionalnoho separatyizmu v Ukraini: analit.zap. [Elektronnyi resurs] / M. T. Stepyko // Nats. in-t strateh. doslidzh. pry Prezydentovi Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://www.niss.gov.ua/articles/1478/>.
2. Бульба В. Сучасний стан розвитку гуманітарної сфери країн перехідного періоду [Електронний ресурс] / Володимир Бульба, Олексій Степанко // Публічне управління: теорія та практика. - 2012. - № 3 (11). – С. 7 – 12.; Bulba V. Suchasnyi stan rozvytku humanitarnoi sfery krain perekhidnoho periodu [Elektronnyi resurs] / Volodymyr Bulba, Oleksii Stepanko // Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka. - 2012. - № 3 (11). – S. 7 – 12.
3. Соціальна і гуманітарна політика: підручник / [авт. кол.:В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, М. В. Кравченко та ін.] ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського. – К. : НАДУ, 2016. – 792 с.; Sotsialna i humanitarna polityka: pidruchnyk / [avt. kol.:V. P. Troshchynskiyi, V. A. Skurativskiyi, M. V. Kravchenko ta in.] ; za zah. red. Yu. V. Kovbasiuka, V. P. Troshchynskoho. – K. : NADU, 2016. – 792 s.
- 4 Гуманітарна політика як мультиплікатор соціального капіталу Української Держави : аналітична записка [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/900/>; Humanitarna polityka yak multiplyikator sotsialnoho kapitalu Ukrainskoi Derzhavy : analitychna zapyska [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu : <http://www.niss.gov.ua/articles/900/>.
5. Державна політика щодо збереження історичної пам'яті в Україні : зб. док. і матеріалів / [упоряд. : Бородин Є. І., Прокопенко Л. Л., Пшеничний Ю. В.]. – Дніпропетровськ : Наук.-ред. центр Дніпропетр. обл. редкол. з підготов. й вид. темат. серії кн. «Реабілітовані історією» : Моноліт, 2011. – 479 с.; Derzhavna polityka shchodo zberezhenia istorychnoi pam'iaty v Ukraini : zb. dok. i materialiv / [uporiad. : Borodin Ye. I., Prokopenko L. L., Pshenychnyi Yu. V.]. – Dnipropetrovsk : Nauk.-red. tsentr Dnipropetr. obl. redkol. z pidhotov. y vyd. temat. serii kn. «Reabilitovani istoriieiu» : Monolit, 2011. – 479 s.
6. Ткачук Р. Ф. Гуманітарний розвиток України в контексті кризових явищ культури [Електронний ресурс] / Р. Ф. Ткачук // Державне управління: теорія та практика : електрон. наук. фак. вид. - 2012. - № 1. - Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12TRFKYK.pdf>; Tkachuk R. F. Humanitarnyi rozvytok Ukrainy v konteksti kryzovykh yavlyshch kultury [Elektronnyi resurs] / R. F. Tkachuk // Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka : elektron. nauk. fakh. vyd. - 2012. - № 1. - Rezhym dostupu : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12TRFKYK.pdf>.
7. Дашкевич Я. Куди показує компас? Про концепцію п'ятитомної "Історії української культури" / Ярослав Дашкевич // "Учи неложними устами сказати правду" : історична есеїстка. - К. : Темпора, 2011. - С. 464-473.; Dashkevych Ya. Kudy pokazuie

kompas? Pro kontseptsiu piatytomnoi "Istorii ukrainskoi kultury" / Yaroslav Dashkevych // "Uchy nelozhnyumu ustamy skazaty pravdu" : istorychna eseistka. - K. : Tempora, 2011. - S. 464-473.

8. Дніпров О. Поняття та сутність державного управління в гуманітарній сфері в Україні / Олексій Дніпров // Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління.– Вип. 29 (68). – № 6 – 2018. С. 1- 6.; Dniprov O. Poniattia ta sutnist derzhavnoho upravlinnia v humanitarnii sferi v Ukraini / Oleksii Dniprov // Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Derzhavne upravlinnia.– Vyp. 29 (68). – № 6 – 2018. S. 1- 6.

O.Brazhko

CONCEPTUAL GOING NEAR DEVELOPMENT OF HUMANITARIAN POLICY IN UKRAINE AT REGIONAL LEVEL

In the article the conceptual going is considered near development of humanitarian policy in Ukraine at regional level. Essence of humanitarian policy is outlined, her humanistic orientation in the political, economic, social and cultural measuring in modern Ukraine. Basic directions of changes are certain in a humanitarian policy, her global task at regional level, primary purposes and principles of humanitarian policy and basic directions of perfection of state administration of regions of the modern Ukrainian state a humanitarian sphere.

The of basic lacks of state administration a humanitarian sphere are exposed at regional level and reasons of failures are analysed in realization of the proclaimed reforms. On of the basis of analysis of modern policy in the field of health protection, culture, education actuality of forming of institutional principles of humanitarian policy is well - proven in the context of conditioning for development of human potential. The of basic measures sent to modernisation of public humanitarian policy and task in relation to perfection of management a humanitarian sphere at regional level are certain. Basic of measures are reasonable on realization of policy of humanitarian development of regions.

The role of humanitarian policy on state and regional levels is predetermined by that she directly touches conditioning for the decision of the most actual and priority problems of vital functions of personality and human associations. On our deep persuasion, among basic measures on realization of public policy in the humanitarian sphere of regions there must be such: improvement of normatively-legal base with bringing in of both home and international experience from the decision of problems of humanitarian development of regions and harmonization of him with national processes in this sphere; creation and realization of the government programs of humanitarian development of Ukraine and her regions, use of West-European experience of decision of problems of management humanitarian development; participating is in the international programs, sent to development of humanitarian sphere, decision or softening of conflicts of humanitarian character by the concordance of interests of regions and national interests; development and introduction of the branch programs of development of humanitarian sphere : to development of education, science, publishing house, cinematography, library business and others like that. creation of the special regional programs, sent to the decision humanitarian tasks descendant the specific of functioning of those or other constituents of humanitarian sphere in certain regions, and it requires adjusting of scientifically reasonable, politically self-weighted, elucidative-propagandist, educator work.

Keywords: humanitarian policy, regional level, state administration.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2019 р.